

УДК 635.21:631.526.32:631.53:575.826

Вишневська О.В., Верменко Ю.Я., кандидати с.-г. наук

Чернохатов Л.В., завідуючий Миколаївським опорним пунктом

Войцешина Н.І., кандидат с.-г. наук

Столярчук Л.В., науковий співробітник

Коваль В.М., завідуючий Калинівським опорним пунктом

Інститут картоплярства НААН

ГРУНТОВО-КЛІМАТИЧНІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ, АДАПТИВНА ЗДАТНІСТЬ ТА ПОТЕНЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ СОРТІВ СЕЛЕКЦІЇ ІНСТИТУТУ КАРТОПЛЯРСТВА

Встановлена залежність урожайності сортів картоплі селекції Інституту картоплярства від їх групи стиглості, погодних умов року досліджень та визначена адаптивна здатність в різних ґрунтово-кліматичних зонах України. Високою адаптивністю у різних ґрунтово-кліматичних зонах України відзначаються сорти Серпанок, Тирас, Скарбниця, Слов'янка, Левада, Світанок кийвський. Найбільш урожайні в умовах Полісся та Лісостепу сорти Серпанок, Тирас, Скарбниця, Слов'янка, Червона рута та на Поліссі Звіздаль; в зоні Степу та Криму за зрощення сорти Тирас, Скарбниця, Серпанок, Загадка, Левада. Сприятливі погодні умови (насамперед достатнє вологозабезпечення червня, липня) сприяли підвищенню врожайності картоплі в межах 32,2-66,2 т/га залежно від сорту. Нестача вологи та підвищені температури повітря в умовах Полісся суттєво знижували урожайність сортів Тирас, Повінь, Слов'янка, Звіздаль та усіх середньопізніх сортів, що випробовувались; у Лісостепу – сортів Подольнка, Загадка, Червона рута, Слов'янка.

Ключові слова: картопля, урожайність, адаптивна здатність сортів, метеорологічні умови, зона вирощування

Процес росту і розвитку картоплі та формування урожаю – це реалізація спадкової інформації у взаємодії з постійно мінливими факторами навколишнього середовища, за рахунок якого розвивається рослинний організм. Спадкова інформація зосереджена в генах, об'єднаних у хромосоми. В процесі філогенезу рослини пристосувались до певної моделі розвитку, яка пов'язана із змінами параметрів навколишнього середовища. Історія вирощування культури, селекція нових сортів підвищили до певного рівня її пластичність [1].

Формування урожаю картоплі залежить від багатьох факторів, які умовно поділяють на регульовані і нерегульовані. До перших належать скоростиглість сорту, якість і фізіологічний стан насінневого матеріалу, удобрення, густина садіння, ураження шкідниками і хворобами, щільність і вологість ґрунту тощо. Нерегульовані – це температура повітря і ґрунту, інтенсивність сонячного світла, тривалість світлової частини доби, кількість опадів, відносна вологість повітря, тривалість морозного періоду року, швидкість вітру.

Найбільш сприятливою температурою для росту і розвитку надземної вегетативної маси в умовах оптимального зволоження є 17-21 °С. Оптимальна температура бульбоутворення і росту бульб картоплі – 15-18 °С. Високі температури (30-40 °С) з тривалим сонячним днем викликають перетворення стolonів в надземні пагони. При дії таких кліматичних умов на протязі довгого періоду у фазу формування урожаю відбувається «клітинне виродження бульб».

Картопля є вимогливою культурою до умов вологозабезпечення. Нестача вологи в період з початку бутонізації до початку цвітіння викликає зниження урожайності на 50 %, тому сума місячних опадів вегетаційного періоду має становити в середньому для ранньостиглих сортів 200 мм, а для пізньостиглих 260 мм за сприятливих температур повітря (13-17 °С). З підвищенням температури зростають вимоги до умов вологозабезпечення [2].

Територія України характеризується значними ґрунтово-кліматичними відмінностями і розміщується у трьох природних зонах – Поліссі, Лісостепу, Степу, що знаходяться в межах Східно-Європейської рівнини, куди входять також зона Карпат і Кримський півострів. Різноманіття агрокліматичних ресурсів нашої країни має істотний вплив на технологію вирощування картоплі, напрям використання отриманої продукції та обсяги її виробництва.

До вирощування картоплі в окремих районах слід підходити диференційовано. Природно-кліматичні умови зони Полісся, Лісостепу, гірських та передгірських районів Прикарпаття і Закарпаття є найсприятливішими для вирощування картоплі. Хоча і в зонах, сприятливих за факторами зовнішнього середовища, відмічається нестабільність погодних умов як протягом вегетації рослин, так і за роками. Інша справа – складні погодні умови степової зони (високі температури повітря та ґрунту, низька абсолютна вологість, часті суховії). Гідротермічний коефіцієнт (ГТК),

(відношення суми опадів до суми температур за рік) становить: для зони Полісся – 1,3-1,6, Лісостепу – 1,0-1,3. В зоні Степу ГТК складає 0,4-1,0. Оптимальним вважається ГТК 1,0-1,3 [2].

Велике значення для ефективного ведення картоплярства відводиться сортовим особливостям картоплі, можливістю сорту адаптуватися до різних ґрунтово-кліматичних умов та здатності забезпечувати стабільні врожаї [3]. Пристосованість сорту до різних погодних та ґрунтово-кліматичних умов ще у 1932 р. була визнана І.І. Пушкарьовим як екологічна пластичність [4, 5].

Дослідженнями встановлено, що за сприятливих умов вирощування слід надавати перевагу сортам картоплі з високою потенційною продуктивністю, а в несприятливих і екстремальних умовах окрім високої продуктивності сорти повинні характеризуватись високою екологічною стійкістю [6]. Застосування високого фону внесення добрив, використання повного спектру пестицидів та сучасної сільськогосподарської техніки сприяє зростанню потенційних можливостей сорту особливо інтенсивного типу. Проте заходи, що посилюють ріст рослин, одночасно викликають зниження їх стійкості до екологічних стресів [5].

Мета досліджень. Встановити адаптивну здатність реєстрованих сортів селекції Інституту картоплярства в різних ґрунтово-кліматичних зонах України.

Матеріали і методика досліджень. Дослідження проводились у трьох ґрунтово-кліматичних зонах України: південній частині Полісся – Інститут картоплярства НААН, центральній частині правобережного Лісостепу – Калинівський опорний пункт ІК НААН, південній частині Степу – Миколаївський опорний пункт, в умовах Криму (зона Степу) – Кримський опорний пункт.

Визначення адаптивної здатності картоплі проводилось із сортами селекції Інституту картоплярства різних груп стиглості, занесеними до Реєстру сортів рослин України за останні 10 років.

Для посадки використовувались бульби категорії еліта.

Дослідження проводились методом накладання із проведенням фітопатологічних прочисток.

Ділянки чотирихрядкові по 25 бульб у рядку. Схема садіння 70x30 см, повторність чотириразова.

Визначалась польова схожість бульб, настання фенологічних фаз, загальна урожайність, структура врожаю, ураженість вірусними хворобами. При виконанні досліджень керувались "Методичними рекомендаціями щодо проведення досліджень з картоплею" [7].

Дослідження в умовах Миколаївського та Кримського опорних пунктів з первинного насінництва Інституту картоплярства проводились на зрошуваних землях. Ґрунти темно-каштанові слабко солонцюваті. Технологія загальноприйнята для Півдня в умовах зрошення. Облік врожаю поділяючий з одночасним добром бульб насінневої фракції для наступного випробування. Збір врожаю у весняних посадках для

літнього садіння через 10 діб від фази цвітіння у третій декаді червня. Для стимуляції проростання свіжозібраних бульб застосовували чотрьохкомпонентний розчин у складі 1 % тіосечовини, 1 % роданистого калію, 0,02 % бурштинової кислоти та 0,005 % гібереліну. Садивні свіжозібрані бульби одразу після збирання змочували у розчин і висаджували в один день, що забезпечувало максимальну польову схожість і продуктивність рослин. За весняного садіння бульби висаджували на глибину 10-12 см з густотою садіння 45 тис./га, за літнього садіння свіжозібраними бульбами 60 тис./га. У період від садіння свіжозібраними бульбами до появи сходів підтримували вологість верхнього шару ґрунту в оптимальному стані (70-75 % НВ) шляхом проведення поливів. При спекотній сухій погоді поливали висаджену картоплю в міру потреби.

У період вегетації рослин підтримували вологість ґрунту за фазами розвитку (сходи – бутонізація, бутонізація – цвітіння, після закінчення цвітіння до збирання) в кореневмісному шарі ґрунту на рівні 70-80 % НВ.

Після садіння свіжозібраних бульб догляд за посадками, як і у весняному садінні, складався з досходового обробітку комбінованим агрегатом, обробітку сходів з присипанням їх ґрунтом на 1-2 см і наступних міжрядних розпушувань. Обробка міжрядь і підгортання рослин проводились після вегетаційних поливів за потребою. Розпушування міжрядь проводились на максимальну глибину.

Результати досліджень. Урожайність картоплі в значній мірі залежить від погодних умов під час вегетаційного періоду. Так, в умовах південної частини Полісся 2009, 2010 та 2011 роки різнилися між собою за сумою активних температур та забезпеченістю вологою за період квітень-вересень (табл. 1).

Сума температур вище +10 °С, необхідна для повного росту та розвитку рослин картоплі, становить для ранніх і середньоранніх сортів 1000-1400 °С, для середньостиглих і середньопізніх 1400-1600 °С. Аналіз метеоданих показує, що умови вегетаційних періодів 2009 та 2010 років в південній частині Полісся були несприятливими для культури картоплі – середньомісячні температури перевищували значення середніх багаторічних в середньому на 1,5 та 3,6 °С. Нестача суми опадів становила 287,5 та 195,3 мм відповідно. У 2010 р. перевищення середніх багаторічних значень червня, липня, серпня становило відповідно 4,9 °С, 5,0 та 7,2 °С.

Погодні умови 2011 р. за температурними показниками вегетаційного періоду також мали вищі значення в середньому на 2,0 °С, проте оптимальний рівень вологозабезпечення в червні і липні знизив негативний вплив дії високих температур, що сприяло зростанню урожайності різних сортів картоплі (табл. 2).

Важливе значення, окрім суми температур, має рівномірність розподілу кількості опадів по місяцях, нестача їх у червні-липні викликає різке зниження урожайності картоплі (табл. 3).

Метеорологічні умови вегетаційного періоду в південній частині Полісся України
(Інститут картоплярства)

Метеорологічний показник	2009	Відхилення від середньої багаторічної, +/-	2010	Відхилення від середньої багаторічної, +/-	2011	Відхилення від середньої багаторічної, +/-	Середня багаторічна
Сума активних температур, °С	2936	+ 339	3241	+ 644	2914	+ 317	2597
Сума опадів, мм	144,5	- 287,5	236,7	- 195,3	357,3	- 74,7	432,0
Середньомісячна температура, °С	16,39	+ 1,5	18,5	+ 3,6	17,0	+ 2,1	14,9
Середньомісячна сума опадів, мм	24,0	- 48,0	39,4	- 32,6	59,6	- 12,4	72,0

Таблиця 2

Середньомісячні температури повітря та розподіл опадів
у порівнянні з середніми багаторічними метеоданими
(Інститут картоплярства)

	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень
Середньомісячна температура, °С						
2009	10,7	15,0	19,0	21,6	19,2	16,1
2010	9,8	17,4	21,9	23,8	24,2	14,0
2011	9,4	16,1	20,8	22,0	18,8	14,9
Середня багаторічна	7,6	14,2	17,0	18,8	17,0	14,9
Середньомісячна кількість опадів, мм						
2009	7,0	26,1	63,7	24,0	14,7	9,0
2010	32,5	49,7	55,7	42,0	23,4	33,4
2011	21,6	45,4	97,9	130,3	43,1	19,0
Середня багаторічна	58,0	60,0	80,0	85,0	80,0	69,0

При рівномірному розподілі опадів за вегетаційний період їх сума за оптимальних для росту і розвитку картоплі температур (13,0-18,0 °С) повинна складати для ранніх сортів 200 мм, а для середньопізніх 260 мм. Враховуючи той факт, що в наших дослідженнях середньомісячні температурні показники за вегетаційний період були в межах 16,0-23,8 °С, то для забез-

печення біологічних потреб картоплі необхідна більша кількість вологи, і тому лише умови 2011 року дали можливість сортам проявити свої потенційні можливості. Отже умови вирощування 2011 року умовно можна прийняти за сприятливі, 2010 року – за несприятливі, а 2009 року – помірно несприятливі для росту і розвитку картоплі.

Залежність продуктивних якостей сортів від метеорологічних умов вирощування картоплі в південному Поліссі України (Інститут картоплярства)

Сорти	Урожайність, т/га					Середнє за три роки
	2011 р., сприятливий рік	2009 р., помірно несприятливий рік	Зниження урожайності до рівня 2011 року у 2009	2010 р., несприятливий рік	Зниження урожайності до рівня 2011 року у 2010	
Ранні						
Повінь	32,2	55,3	23,1	19,0	36,3	35,5
Загадка	33,6	38,7	5,1	24,3	14,4	32,2
Скарбниця	32,2	52,1	19,9	21,6	30,5	35,3
Серпанок	36,9	48,9	12,0	23,2	25,7	36,3
Тирас	35,1	56,9	21,8	20,2	36,7	37,4
Середньоранні						
Левада	39,3	33,7	5,6	16,9	22,4	30,0
Невська	40,6	36,6	4,0	16,9	23,7	31,4
Світанок кийський	43,0	30,4	12,6	16,1	26,9	29,8
Середньостиглі						
Слов'янка	66,2	38,2	28,0	21,6	44,6	42,0
Звіздаль	52,7	32,5	20,2	22,5	30,2	35,9
Вернісаж	49,4	35,7	13,7	20,9	28,5	35,3
Середньопізні						
Поліське джерело	48,9	28,8	20,1	16,6	32,3	31,4
Червона рута	52,9	34,4	18,5	22,7	30,2	36,7
НІР _{0,5} , т/га	1,1	0,9		1,0		

Узагальнюючи дані досліджень багатьох авторів можна сказати, що потенційна продуктивність картоплі в ідеальних умовах може становити 120 т/га [1]. Проте в умовах України на сьогодні можна забезпечити без зрошення урожайність на рівні 60 т/га.

Незалежно від погодних умов років досліджень найкращими за урожайністю виявились сорти Слов'янка, Звіздаль, Червона рута, тобто сорти інтенсивного типу, які мають генетично обумовлені підстави для високої продуктивності. Аналізуючи розмір відхилень від рівнів урожайності 2011 року в несприятливих 2009 і 2010 роках по цих сортах відмічене найбільше зниження урожайності – 30-44 т/га, хоча самі врожаї в межах року по даних сортах були найвищими.

За несприятливих умов вирощування стабільною

урожайністю окрім вище згаданих сортів виявились сорти Серпанок, Вернісаж, Загадка, Левада.

Сприятливі умови для вирощування картоплі можуть складатися в умовах північного і центрального Лісостепу України, де річні опади становлять 500 мм. У зоні поширені чорноземні і сірі лісові ґрунти, що утворились на карбонатних лесових материнських породах. Вони високородючі, і при достатній вологості забезпечують більш значні врожаї картоплі.

Визначення продуктивності еліти реєстрованих сортів в процесі репродукування в Калинівському опорному пункті ІК, що знаходиться в м. Калинівка Вінницької області (зона центрального Лісостепу) показало високу адаптивну здатність сортів Серпанок, Скарбниця, Повінь, Загадка, Тирас (табл. 4).

Таблиця 4

Урожайність сортів картоплі в умовах центральної частини правобережного Лісостепу України
(Калинівський опорний пункт з первинного насінництва картоплі)

Сорт	Урожайність, т/га			
	2009 р. – помірно несприятливий	2010 р. – несприятливий	2011 р. – сприятливий	Середнє за 2009-2011 рр.
Ранні				
Серпанок	34,6	25,1	51,5	37,0
Тирас	25,1	29,2	54,2	36,1
Подольянка	30,1	24,6	46,4	33,7
Скарбниця	34,2	31,6	48,1	37,9
Повінь	35,1	30,3	44,6	36,7
Загадка	36,2	25,8	47,3	36,4
Середньоранні				
Фантазія	25,1	25,7	35,6	28,8
Забава	18,1	26,3	35,5	26,6
Середньостиглі				
Слов'янка	32,5	39,3	61,3	44,4
Середньопізні				
Червона рута	24,8	14,1	41,1	26,6
НІР _{0,5} , т/га	1,2	1,0	0,9	

За сприятливих метеорологічних умов 2011 року найвищу продуктивність забезпечили сорти Слов'янка – 61,2, Тирас – 54,2, Серпанок – 51,5, Скарбниця – 48,1 т/га. Високою стабільністю по роках випробувань

відзначалися сорти Скарбниця, Повінь, Фантазія.

Кліматичні умови Степу України континентальні, жаркі, посушливі. Вирощування картоплі в зоні ускладнюється тим, що в літній період створюються

жорсткі умови під час вегетації рослин. Вирощування картоплі можливе тільки на зрошенні. На цій підставі раніше на Півдні використовували насінневий матеріал картоплі, завезений із північних і західних регіонів. Проте високі додаткові витрати на перевезення, зберігання, використання сортів з низьким рівнем пристосованості до південних умов призводили до збитковості картоплярства.

Виробництво насінневої картоплі є можливим лише при використанні біотехнологічного методу одержання вихідного насінневого матеріалу і подальшому розмноженні його до еліти в двоврожайній культурі.

Проблема забезпечення населення продукцією для зимово-весняного споживання вирішується шляхом вирощування картоплі у літніх посадках як свіжозібраними бульбами, так і бульбами від минулорічної літньої посадки.

В цій зоні роки проведення досліджень значно різнилися за кліматичними умовами. Погодні умови 2007 р. були вкрай несприятливими для вегетації картоплі весняного і літнього садіння, 2008 рік виявив-

ся сприятливим для вирощування картоплі весняного садіння. Умови вегетації 2009 р. були досить складними – жарка та суха погода з незначними опадами та затяжними періодами посухи. 2010 рік характеризувався сприятливими погодними умовами для формування урожаю картоплі весняного садіння, але високі температури і посуха серпня негативно вплинули на повноцінність сходів свіжозібраних бульб картоплі.

В результаті досліджень встановлено високу адаптивну здатність в умовах південної частини Степу України сортів Тирас, Серпанок, Скарбниця, Світанок кийський, а при літньому садінні бульбами від урожаю минулого року поряд із вищезгаданими сортами високу продуктивність мали сорти Фантазія та Левада (табл. 5).

В умовах Криму найурожайнішими при визначенні сумарної середньої урожайності від весняних посадок та садіння свіжозібраними бульбами за роки досліджень є сорти Тирас (34,9 т/га), Серпанок (34,7 т/га), Скарбниця (34,2 т/га), Фантазія (29,4 т/га) та Левада (27,4 т/га) (табл. 6).

Таблиця 5

**Урожайність сортів картоплі в умовах південної частини Степу України,
середнє за 2008-2011 рр.**

(Миколаївський опорний пункт з первинного насінництва картоплі)

Спосіб отримання врожаю	Урожайність, т/га								
	Сорти								
	Тирас	Серпанок	Скарбниця	Загадка	Подолька	Світанок кийський	Оберіг	Фантазія	Левада
Весняне садіння минулорічними бульбами	27,1	24,9	23,0	19,7	21,9	31,1	20,5	20,1	23,7
Літнє садіння свіжозібраними бульбами	20,0	16,6	16,1	16,1	15,1	19,3	15,3	16,6	17,3
Всього від двоврожайної культури	47,1	41,5	39,1	35,8	37,0	50,4	35,8	36,7	41,0
Літнє минулорічними бульбами	24,4	19,8	20,1	16,9	16,4	20,5	17,3	20,8	22,6
НІР _{0,5} , т/га	1,4-1,8								

Урожайність сортів картоплі в умовах Криму

Сорт	Урожайність, т/га		
	Весняне садіння	Літнє садіння свіжозібраними бульбами	Весняне та літнє садіння
1	2	3	4
Серпанок	14,4	34,7	20,3
Мелодія	12,8	23,8	14,2
Загадка	12,4	27,0	17,2
Дніпрянка	9,4	24,0	14,6
Подольянка	9,8	21,2	11,6
Фантазія	9,2	29,4	16,1
Обрій	11,2	26,8	16,4
Світанок київський	12,6	23,7	14,5
Повінь	11,4	21,8	14,9
Скарбниця	14,2	34,2	19,8
Тирас	15,5	34,9	18,8
Левада	12,9	27,4	14,5

Висновки

1. Високою адаптивністю у різних ґрунтово-кліматичних зонах України відзначаються сорти Серпанок, Тирас, Скарбниця, Слов'янка, Левада, Світанок київський. Найбільш урожайні в умовах Полісся та Лісостепу сорти Серпанок, Тирас, Скарбниця, Слов'янка, Червона рута та на Поліссі – Звіздаль; в зоні Степу та Криму за зрошення сорти Тирас, Скарбниця, Серпанок, Загадка, Левада.

2. Сприятливі погодні умови (насамперед достатнє вологозабезпечення червня і липня) сприяли підви-

щенню врожайності картоплі в межах 32,2-66,2 т/га залежно від сорту. Нестача вологи та підвищені температури повітря в умовах Полісся суттєво знижували урожайність сортів Тирас, Повінь, Слов'янка, Звіздаль та усіх середньопізніх сортів, що випробовувались; у Лісостепу – сортів Подольянка, Загадка, Червона рута, Слов'янка.

3. За літнього садіння минулорічними бульбами в Степу за зрошення найвищу урожайність забезпечували сорти Тирас, Скарбниця, Світанок київський, Левада, Загадка.

Література:

1. Кучко А.А. Фізіологічні основи формування врожаю і якості картоплі / А.А. Кучко, В.М. Мицько. – К.: Довіра, 1997. – 142 с.
2. Картопля / за ред.: В.В. Кононученка, М.Я. Молоцького. – К., 2007. – Т. 1. – 536 с.
3. Жученко А.А. Стратегія адаптивної інтенсифікації сільськогосподарського виробництва / А.А. Жученко, А.Д. Урсул. – Кишинів: Штимца, 1983. – 303 с.
4. Заборонок И.М. Стабильность и экологическая пластичность сортов картофеля / И.М. Заборонок // Картофельводство: сб. науч. тр. – Минск, 2007. – Т. 12. – С. 242-247.
5. Пакудин В.З. Оценка экологической пластичности сортов / В.З. Пакудин // Генетический анализ количественных и качественных признаков с помощью математическо-статистических методов. – М., 1973. – С. 40-43.
6. Склярова Н.П. Характеристика новых сортов картофеля по параметрам пластичности и стабильности / Н.П. Склярова, В.А. Жарова // Селекция и семеноводство. – 1989. – № 2. – С. 18-23.
7. Методичні рекомендації щодо проведення досліджень з картоплею. – Немішаєве, 2002. – 182 с.

Установлена залежність урожайності сортів картофеля селекції Інституту картофелеводства від їх групи спелості, погодних умов року досліджень і определена адаптивна здатність в різних ґрунтово-кліматических зонах України. Високою адаптивністю в різних ґрунтово-кліматических зонах України відзначаються сорти Серпанок, Тирас, Скарбниця, Слов'янка, Левада, Світанок киевський. Найбільше урожайні в умовах Полісся і Лесостепі сорти Серпанок, Тирас, Скарбниця, Слов'янка, Червона рута і на Полісся Звиздаль; в зоні Степи і в Криму при зрошенні сорти Тирас, Скарбниця, Серпанок, Загадка, Левада. Благоприятні погодні умови (прежде всего достаточное зволоження в червні, липні) сприяли підвищенню урожайності картофеля в межах 32,2-66,2 т/га в залежності від сорту. Недостаток вологи і підвищені температури в умовах Полісся суттєво знижували урожайність сортів Тирас, Повинь, Слов'янка, Звиздаль, а так же всіх середньопоздніх сортів, які випробувалися, в Лесостепі – сортів Подольська, Загадка, Червона рута, Слов'янка.

The dependence of the crop capacity potato varieties breeding Institute for Potato to their ripeness, weather conditions, the research is defined and adaptive property of in different soil-climatic zones of Ukraine. High adaptability to different soil-climatic zones of Ukraine characterized varieties haze, Tiras, Skarbnitsya, Slovyanka, Levada, Svitank Kyiv. The most harvest in Polissya and Steppe varieties haze, Tiras, Skarbnitsya, Slovyanka, Chervona ruta and Polissya Zvizdal, in the area of the Steppe and the Crimea for irrigation of varieties Tiras, Skarbnitsya, Serpanok, Zagadka, Levada. Favourable the weather conditions (especially sufficient moisture ensuring June, July) helped increasing the yield of potatoes within 32,2-66,2 t/ha, depending on variety. Lack of moisture and higher temperatures in Polissya significantly reduced crop varieties - Tiras, Povin', Slovyanka, Zvizdal, and all medium varieties tested, in the Forest steppes - varieties Podolyanka, Zagadka, Chervona ruta, Slovyanka.

УДК 635.21:631.526.32

Рудник-Іващенко О.І., доктор с.-г. наук

Український інститут експертизи сортів рослин

ПЕРСПЕКТИВИ СОРТОВИПРОБУВАННЯ КАРТОПЛІ В УКРАЇНІ

Проведені дослідження з кваліфікаційної експертизи сортів картоплі на придатність до поширення. Наведена динаміка надходження заявок за роками на вивчення у сортовипробуванні. Показаний кількісний розподіл сортів картоплі, які занесені до Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні, за рекомендованими зонами вирощування, походженням і групою стиглості.

Ключові слова: картопля, дослідження, сорти, національні стандарти, експертиза

Постановка проблеми. Картопля є однією з основних стратегічних культур, яка формує базу продовольчої безпеки України. Наявний сортовий потенціал цієї культури повністю забезпечує потреби суспільства, орієнтуючись при цьому на можливість виробництва як товарної картоплі, так і забезпечення харчової та хімічної промисловості різноманітними картоплепродуктами.

Впровадження найкращих світових селекційних досягнень відтворило в Україні умови здорової конкуренції, дало потужний поштовх в активізації потенційних можливостей вітчизняної селекційної науки. Вже сьогодні, як показують результати експертизи, за однакових умов родючості ґрунту, енерго- та ресурсного

забезпечення, новий перспективний сорт часто має перевагу перед попередніми відомими сортами як за продуктивністю, так і якісними показниками.

Сільськогосподарське виробництво висуває чіткі обґрунтовані вимоги до нових сортів, які на разі формують національне сортове різноманіття картоплі, зокрема: необхідність комплексного поєднання високого рівня продуктивності зі стійкістю до хвороб і шкідників, стресових чинників довкілля, з високою якістю продукції, технологічністю у виробництві, лежкістю, транспортабельністю, придатністю до тривалого зберігання і переробки. На ринку високо цінують привабливий зовнішній вигляд, до якого відноситься структура поверхні бульби і гарна форма з поверхневими вічками.